

04

โบรคเคนฮิลล์ : เสียงเพรียกจากแอฟริกา

Broken Hill : A Call from Africa

ธนาวิ โชติประดิษฐ*

Thanavi Chotpradit

---

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก Department of History of Art and Screen Media, Birkbeck, University of London

บทคัดย่อ

การเรียกร้องขอให้คืนโบราณวัตถุที่ถูกนำออกจากประเทศเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการเมืองเชิงวัฒนธรรมในยุคหลังอาณานิคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา สาธารณรัฐแซมเบีย (โรดีเซียเหนือในอดีต) ได้พยายามดำเนินการกดดันให้อังกฤษ อดีตเจ้าอาณานิคมคืนโบราณวัตถุชิ้นสำคัญคือ หัวกะโหลก แห่งโบรคเคนฮิลล์ (Broken Hill Skull) ซึ่งถูกนำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติ (Natural History Museum) ในลอนดอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 เรื่องราวของหัวกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ซึ่งเป็นฟอสซิลกะโหลกที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์โบราณได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินไทย ปรัชญา พินทอง จัดแสดงนิทรรศการชื่อ “โบรคเคนฮิลล์” (Broken Hill) ขึ้นที่ชิเซนฮาล แกลเลอรี (Chisenhale Gallery) ในลอนดอนบทความนี้เสนอการวิเคราะห์ต่อวิทรรศการและภาพยนตร์สั้นเชิงสารคดีเรื่อง “โบรคเคนฮิลล์แมน” เพื่อชี้ให้เห็นบทบาทของศิลปะร่วมสมัยในการเสนอประเด็นต่างๆ ที่รายล้อมพิพิธภัณฑสถานอันได้แก่ สถานะของวัตถุจัดแสดง การสร้างวัตถุจำลอง อำนาจของพิพิธภัณฑต่อตัววัตถุและเรื่องเล่า คติการยึดเอาตะวันตกเป็นสรณะ (Eurocentrism) ที่ปรากฏในงานพิพิธภัณฑ ตลอดจนมรดกของงานโบราณคดีแบบอาณานิคมและการเรียกร้องให้คืนโบราณวัตถุกลับสู่มาตุภูมิ

คำสำคัญ: แอฟริกา, กะโหลก, พิพิธภัณฑ, หลังอาณานิคม, ศิลปะร่วมสมัย

A b s t r a c t

Art repatriation or the return of art and cultural objects to their countries of origin is one of the essential elements of postcolonial cultural politics. From 1974 onwards, the Republic of Zambia (formerly Northern Rhodesia) has requested for the return of the Broken Hill Skull, the first early human fossil found in Africa, from the Natural History Museum in London. The skull was taken to England in 1921 by British coloniser's. The story of the Broken Hill Skull inspired Thai artist, Pratchaya Phinthong, to create an exhibition entitled "The Broken Hill" at Chisenhale Gallery in London. The paper analyses the exhibition and the short documentary film, "The Broken Hill Man". It investigates the power of museum and its narrative in constituting cultural artefacts and artworks, the issue of original and replica, Eurocentrism in museum and archeological practices, as well as art repatriation.

Keywords: Africa, Skull, Museum, Postcolonialism, Contemporary art

วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2464 นักทำเหมืองแร่ชาวสวิสชื่อ ทอม สวิกลาร์ (Tom Swiglaar) และคนงานเหมืองชาวพื้นเมืองได้ค้นพบหัวกะโหลก หัวหนึ่งระหว่างการสำรวจในถ้ำหินปูนที่เมืองคัปเว (Kapwe) หรือชื่อเดิมคือ โบรคเคนฮิลล์ (Broken Hill) ในโรตเซียเหนือ (สาธารณรัฐแซมเบียในปัจจุบัน) ในขณะนั้น โรตเซียเหนือเป็นดินแดนอาณานิคมของอังกฤษภายใต้การดูแลของบริษัทบริติช เซาท์ แอฟริกา* หัวกะโหลกที่เพิ่งค้นพบถูกส่งต่อไปยังพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติในลอนดอนพร้อมกับฟอสซิลและโบราณวัตถุชิ้นอื่นๆ** หัวกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ (Broken Hill Skull) หรือหัวกะโหลกแห่งคัปเว (Kapwe Skull) จัดอยู่ในตระกูลโฮโมไฮเดลเบอร์เกนซิส (*Homo heidelbergensis*) ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในทางโบราณคดีเนื่องจากเป็นฟอสซิลหัวกะโหลกสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นกำเนิดมนุษย์ที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นหลักฐานชิ้นแรกที่สนับสนุนทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน ที่ว่ามนุษย์ชาติมีต้นกำเนิดมาจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตระกูลไพรเมทในทวีปแอฟริกา

---

* โรตเซียเหนืออยู่ภายใต้การจัดการของบริษัทบริติช เซาท์ แอฟริกา (British South Africa Company) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2433 และกลายเป็นรัฐในอารักขาของรัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษ (British Government Colonial Office) เมื่อ พ.ศ. 2467

** พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ (Natural History Museum) ในยุคนั้นใช้ชื่อ British Museum

ปรัชญา พิณทอง ศิลปินไทยผู้ได้รับเชิญจากชิเซนฮาล แกลเลอรี (Chisenhale Gallery) พื้นที่แสดงงานศิลปะร่วมสมัยย่านอีสต์เอนด์ในลอนดอนได้หยิบยกเอาเรื่องราวของหวักะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์มาสร้างเป็นนิทรรศการศิลปะชื่อ “โบรคเคนฮิลล์” (Broken Hill) (รูปที่ 1) นอกจกัตัวนิทรรศการที่ชิเซนฮาล แกลเลอรีแล้ว ศิลปินยังได้จัดฉายภาพยนตร์สั้นแนวสารคดีเรื่อง “โบรคเคนฮิลล์แมน” (Broken Hill Man) ที่ทำร่วมกับนักทำหนังชาวแซมเบียชื่อมุโซลา แคธริน คาเซเคติ (Musola Cathrine Kaseketi) ที่สถาบันศิลปะร่วมสมัย (Institute of Contemporary Arts) ด้วยภาพยนตร์ดังกล่าวได้สัมภาษณ์ชาวเมืองคัปเว นายกเทศมนตรีเมืองคัปเว เจ้าหน้าที่นำชมประจำพิพิธภัณฑ์ ศิลปินนักทำละคร และยังได้เข้าไปถ่ายทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับความสำคัญของหวักะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ในโรงเรียนอีกด้วย “โบรคเคนฮิลล์แมน” เปิดเรื่องด้วยชายผิวดำวัยฉกรรจ์ยืนประจันหน้ากับกล้องพร้อมพูดอย่างเปี่ยมไปด้วยอารมณ์ว่า “มันเป็นของเรา! เอมันกลับคืนมายังที่ที่เป็นของมันได้หรือเปล่า?” ถัดมาเป็นภาพเด็กชายเล็กๆ ในชุดนักเรียนพูดว่า “ในแซมเบีย” ตามด้วยภาพหญิงสาวกับลูกๆ กำลังนั่งทำงานกับผลผลิตทางเกษตรกรรม เธอก้าวเป็นภาษาพื้นเมืองว่า “ในฐานะชาวเมืองคัปเว เราก็คอยากจะเห็นเขาเหมือนกัน” จากนั้นจึงเป็นภาพชายชรา ซึ่งภายหลังภาพยนตร์ได้ให้ข้อมูลว่าเป็นอดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ลิฟวิงสโตน (Livingstone Museum) พิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในแซมเบียกล่าวสรุปว่า “โบราณวัตถุชิ้นนี้ควรจะกลับมา” ช่วง

แรกของ “โบรคเคนฮิลล์แมน” ประมวลความปรารถนาของชาวแซมเบียทุกเพศทุกวัยในการเรียกร้องขอห้วกะโหลกคืน ภาพธงชาติแซมเบียแบบตั้งโต๊ะที่อยู่ในกรอบเดียวกับอดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ลิววิงส์ตันโดยอยู่ทางมุมขวาของจอภาพยนตร์เน้นย้ำให้เห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นประเด็นระดับชาติ

ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการที่ห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ถูกนำออกไปจากแซมเบียไม่ได้เป็นเพียงเรื่องการสูญเสียสมบัติอันน่าภาคภูมิใจของชาติเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดวิกฤตอัตลักษณ์ของแซมเบียอีกด้วย ในความเห็นของอดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ลิววิงส์ตัน ห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์เป็น “เครื่องแสดงให้เห็นว่าแซมเบียเป็นพื้นที่ที่มีมนุษยชาติอยู่มาตั้งแต่สมัยบุพกาล” ห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์จึงมีความหมายในฐานะเครื่องบ่งชี้ว่าแซมเบีย/แอฟริกาเป็นต้นกำเนิดของมนุษยชาติ ในความรู้สึกของชาวแซมเบีย มรดกดังกล่าวสัมพันธ์กับตัวตนของคนปัจจุบัน บอกตำแหน่งแห่งหนของตนในโลกว่าเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษของมนุษยโบริแอน การที่ห้วกะโหลกถูกนำออกไปจึงทำให้แซมเบียเสียความชอบธรรมในการอ้างตัวตนดังกล่าว โดยผลกระทบอย่างเป็นทางการคือการเสียโอกาสในการเข้าร่วมนิทรรศการเกี่ยวกับฟอสซิลของสิ่งมีชีวิตประเภทโฮมินิดส์ (hominids) ในระดับนานาชาติทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้แซมเบียไม่สามารถถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคทางโบราณคดีของฟอสซิลได้ ประเด็นชาตินิยมแบบหลังอาณานิคมจึงแยกไม่ออกจาก การเรียกร้องขอโบราณวัตถุคืน ยิ่งไปกว่านั้น การที่ห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ไปอยู่ที่อื่นยังทำให้การศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีในท้องถิ่นขาดการพัฒนาเนื่องจากบรรดานักวิจัยชั้นนำพากันไปที่อังกฤษกันหมด และยังทำให้แซมเบียเสียผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอีกด้วย (Musonda 2013)

ใน “โบรคเคนฮิลล์แมน” ศิลปินนักทำละครชื่อจอห์น นตุลลิชา (John Ntulisha) เล่าว่าห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์เป็นแรงบันดาลใจให้เขาเขียนบทละครเรียกร้องให้มีการนำห้วกะโหลกกลับคืนสู่มาตุภูมิ ถึงแม้ว่าละครดังกล่าวจะเป็นผลงานของปัจเจกบุคคล แต่ความพยายามของเขาก็

เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเรียกร้องให้อังกฤษคืนหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์กลับมายังแซมเบียที่ดำเนินมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2517 สิบปีหลังจากโรดีเซียเหนือได้รับอิสรภาพและประกาศตนเป็นสาธารณรัฐแซมเบีย คณะกรรมการอนุสาวรีย์แห่งชาติ (National Monuments Commission) ได้ยื่นคำร้องไปที่พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติเพื่อขอหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์คืน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ* อันที่จริงแล้วกรณีหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์นั้นไม่แตกต่างจากโบราณวัตถุจำนวนมากที่อยู่ตามพิพิธภัณฑสถานชั้นนำในยุโรปและอเมริกา กล่าวคือ เป็นโบราณวัตถุที่ถูกนำออกนอกประเทศไปในช่วงตกเป็นอาณานิคม กระแสการเรียกร้องขอโบราณวัตถุคืนสู่ประเทศมาตุภูมิจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองหลังอาณานิคมของประเทศอิสระต่างๆ**

การเมืองทางวัฒนธรรมของยุคหลังอาณานิคมได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อบรรดาพิพิธภัณฑสถานชั้นนำที่ในที่สุดก็ได้รวมตัวกันประกาศตัวเป็น “พิพิธภัณฑสถานสากล” (universal museum) เมื่อครั้งมีการประชุมที่เบอร์ลิน ประเทศเยอรมนีเมื่อปี พ.ศ. 2545 แนวคิดเรื่อง “พิพิธภัณฑสถานสากล” อธิบายว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งการเรียนรู้ของทุกคนโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ โบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานนั้นก็เป็นสมบัติของมวลมนุษยชาติอยู่แล้ว ไม่ได้เป็นของชาติใดชาติหนึ่ง โดยนัยนี้ พิพิธภัณฑสถานจึงไม่จำเป็นต้องคืนของให้แก่ประเทศมาตุภูมิ “แถลงการณ์เรื่องความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑสถานสากล” (Declaration on the Importance and Value of Universal Museum) ยังระบุไว้อีกด้วยว่า ถึงแม้ว่าพิพิธภัณฑสถานจะมีจุดยืนในการคัดค้านการขนย้ายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุโดยผิดกฎหมาย แต่วัตถุสิ่งของที่ได้อามาแต่โบราณนั้นควรได้รับการพิจารณาในอีกแบบหนึ่ง “โบราณวัตถุที่ถูกนำ

---

* สำหรับความซับซ้อนทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ออกจากโรดีเซียไปยังอังกฤษและปัญหาสถานะของหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ว่าเป็นของบริจาคพิพิธภัณฑสถานหรือไม่ โปรดดู (Musonda 2013: 195-220)

** ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การขนย้ายโบราณวัตถุเกิดขึ้นเฉพาะกับประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมเท่านั้น การพ่ายแพ้ในสงครามหรือปัจจัยอื่นๆ อย่างการลักลอบค้าวัตถุโบราณก็ทำให้เกิดปัญหาเดียวกันได้

มาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ในยุโรปและอเมริกาตั้งแต่หลายสิบปีก่อน หรือแม้กระทั่งหลายศตวรรษก่อนนั้นถูกนำมาภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างออกไปจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง” (ICOM News 2004: 4)

ต่อประเด็นดังกล่าว จอร์จ อบังกู (George Abungu) ที่ปรึกษาด้านมรดก (heritage consultant) และอดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติแห่งประเทศเคนยา (National Museums of Kenya) ตั้งข้อสังเกตว่า การที่มีแต่พิพิธภัณฑ์ใหญ่ๆ ในยุโรปและอเมริกาเท่านั้นที่พิพิธภัณฑ์ประกาศตัวเป็น “พิพิธภัณฑ์สากล” บ่งชี้ถึงความพยายามที่จะยื่นกรานเก็บรักษาโบราณวัตถุที่เอามาจากต่างแดนไว้ในครอบครองต่อไป การรวมตัวกันในลักษณะเช่นนี้เป็นการสะท้อนความกลัวของเหล่าบรรดาพิพิธภัณฑ์ชั้นนำที่ถ้าต้องคืนของไปหมดก็คงจะไม่เหลืออะไรไว้ให้จัดแสดง (Abungu 2004: 5) คำอธิบายของเหล่าบรรดาพิพิธภัณฑ์มักประกอบด้วยข้ออ้างเรื่องทำเลที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกสะดวกที่จะมาดูมากกว่า และย้ำว่าตนมีความสามารถในการอนุรักษ์ที่ดีกว่า คำอธิบายเหล่านี้แสดงถึงการอิงเอาความศิวีไลซ์ของตน--คนขาวเจ้าอาณานิคม--เป็นเกณฑ์ อ้างความชอบธรรมเหนือวัตถุที่ได้มาโดยมิชอบ “พิพิธภัณฑ์สากล” จึงเป็นเพียงการฉาบหน้าให้แก่การฉกฉวยช่วงชิงทรัพยากรและแผ่ทัศนคติที่เป็นมรดกตกทอดมาจากยุคล่าอาณานิคม พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ตั้งอยู่เพื่อทำให้เมืองใหญ่ในยุโรปและอเมริกายังคงดำรงตนเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของโลกและเป็นสถาบันที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาการที่ใครๆ ก็ต้องดั่งมาหา ทิ้งให้แอฟริกาดำรงสถานะดินแดนลี้ลับป่าเถื่อนที่มีแต่ผู้มาเยือนประเภทผู้รักการผจญภัยไฝหาความแปลกหูแปลกตา

หลังจากที่เอาหัวกะโหลกข้ามทวีปไปลอนดอนแล้ว พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติได้หล่อหัวกะโหลกจำลองขึ้นจากเรซินเพื่อเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติลูซาก้า (Lusaka National Museum) ที่เมืองลูซาก้า เมืองหลวงของแซมเบีย หัวกะโหลกจำลองพร้อมตราประทับ “พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ” เป็นทั้งของชดเชยและเครื่องหมายบอกว่าของจริง

ถูกโยกย้ายไปอยู่ที่ไหนในประเทศเจ้าอาณานิคม ประเด็นเรื่องของจริงของจำลองถูกหยิบยกขึ้นมาอีกครั้งในนิทรรศการห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ของปรัชญา ศิลปินได้ติดต่อขอซื้อห้วกะโหลกเรซินที่จำลองจากห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์มาอีกห้วหนึ่งจากบริษัทของเล่นในอเมริกาโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต แต่เขาไม่ได้ซื้อเพื่อมาจัดแสดงที่ซีเซนฮาล แกลเลอรี ปรัชญา กลับนำห้วกะโหลกจำลองห้วนี้ไปที่พิพิธภัณฑท์แห่งชาติลูซาค้าและทำเรื่องขอยืมห้วกะโหลกจำลองห้วที่จัดทำโดยพิพิธภัณฑท์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติมาแสดงที่แกลเลอรีในลอนดอนเป็นเวลาหนึ่งเดือน โดยระหว่างนั้นจะให้ห้วกะโหลกที่ตนซื้อไปแสดงอยู่ที่ลูซาค้าแทน ในที่นี้ ศิลปะได้เข้ามาก่อให้เกิดการสลับที่ที่ลบลบกัน จากตลบแรกเมื่ออังกฤษเอาห้วกะโหลกของจริงไปแล้วทำของจำลองให้แซมเบีย ศิลปินได้ทำการสลับที่อีกครั้งหนึ่งโดยส่งของจำลองชิ้นถัดมาไปแลกกับของจำลองชิ้นที่อยู่พิพิธภัณฑท์ที่แซมเบียอีกที ห้วกะโหลกจำลองชิ้นที่สามซึ่งมีสถานะด้อยกว่าของจำลองชิ้นแรกที่พิพิธภัณฑท์เป็นผู้ทำเพราะเป็นแคโมเดลของเล่นที่ซื้อมาจากอินเทอร์เน็ตกลับได้อยู่ในที่ที่เป็นสถานที่ดั้งเดิมที่สุดคือประเทศมาตุภูมิ

พิพิธภัณฑท์ที่ลูซาค้ายอมให้ปรัชญาเอาห้วกะโหลกจำลองเวอร์ชันพิพิธภัณฑท์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติออกมานอกประเทศโดยมีเงื่อนไขว่าเจ้าหน้าที่นำชมของพิพิธภัณฑท์จะต้องตามมาดูแลห้วกะโหลกด้วย ถึงแม้ว่าการที่เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑท์เดินทางไปก็บววัตถุที่ออกนอกพิพิธภัณฑท์จะเป็นวัตรปฏิบัติตามปกติ สถานะ “ของจำลอง” ของห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ที่ลูซาค้าก็ทำให้เรื่องนี้เป็นเรื่องไม่ปกติขึ้นมา เพราะเหตุใดห้วกะโหลกเรซินจึงได้รับการปฏิบัติราวกับเป็นโบราณวัตถุของจริง? ห้วกะโหลกเรซินเวอร์ชันพิพิธภัณฑท์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติมีสถานะศักดิ์สิทธิ์และจำเป็นต้องคุ้มครอง ส่วนห้วกะโหลกเรซินเวอร์ชันศิลปินซื้อจากอินเทอร์เน็ตก็สามารถไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑท์ได้ นอกจากคำถามว่าเพราะเหตุใดของจำลองเหล่านี้จึงมีสถานะภาพทัดเทียมกับของจริงแล้ว คำถามต่อมาคือ (หากตัดประเด็นเรื่องนักวิจัยจำเป็นต้องทำงานกับโบราณวัตถุของจริงออกไป เหลือ

แค่การให้ประชาชนธรรมดาเข้าชม) ในเมื่อของจริงกับของจำลองไม่มีความแตกต่างกัน แล้วยังมีความจำเป็นอีกหรือไม่ที่พิพิธภัณฑ์จะต้องจัดแสดงของจริง?

หากวันเวลาอันยาวนานหลายสิบปีของการอยู่ในพิพิธภัณฑ์ที่ลูซาค้า และการได้รับการปฏิบัติในฐานะวัตถุจัดแสดงจะทำให้ห้วงกะโหลกเรซินที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติทำขึ้นได้รับสถานะความเป็น “ของโบราณ” และมี “คุณค่าทางการศึกษา” ขึ้นมา นั่นก็หมายความว่าตัวตนและคุณค่าของวัตถุจัดแสดงที่แท้จริงแล้วเป็นของจำลองนั้นเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากพลังของอัตลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างที่สวมทับมันไว้อย่างพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งจากพลังของปฏิบัติการต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์อย่างการจัดแสดง การเก็บรักษา การให้คำอธิบายและการนำชมของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ห้วงกะโหลกเรซินของปรัชญาที่มาทีหลังเผยให้เห็นกระบวนการดังกล่าวผ่านการแลกเปลี่ยนสลับที่เมื่อศิลปินนำห้วงกะโหลกที่ตนสั่งซื้อมาไปไว้ที่ลูซาค้าและย้ายห้วงกะโหลกจากลูซาค้ามาที่ลอนดอน กระบวนการ “ทำให้เป็นโบราณวัตถุ” ก็เกิดขึ้นซ้ำอีกครั้งหนึ่งแต่เป็นในอัตราเร่ง แทนที่จะใช้เวลาหลายสิบปีในการสร้างสถานะดังกล่าวให้แก่กะโหลกเรซินหัวใหม่ ศิลปินกลับ “จำลอง” เอาสถานการณ์ในพิพิธภัณฑ์ที่ลูซาค้ามาไว้ในแกลเลอรีที่ลอนดอน แปลงแกลเลอรีให้เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ ซ้ำแทนที่วางห้วงกะโหลกยังเลียนแบบมาจากแทนที่วางห้วงกะโหลกของจริงในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติอีกด้วย (รูปที่ 2) ศิลปะได้เข้ามาสร้างทั้งวัตถุจำลองและสถานการณ์จำลองเพื่อทำให้ผู้ชมเชื่อ ความต่างเพียงอย่างเดียวคือ ห้วงกะโหลกที่ซิเซนฮาล แกลเลอรีไม่มีกรอบกระจกใสที่ป้องกันการจับต้อง โดยกรอบกระจกใสกลับไปครอบทับกล่องกระดาษสีน้ำตาลแบบกล่องบรรจุของที่ตั้งอยู่บนพื้นด้านข้างแทนราวกับใ้แนะต่อผู้ชมว่าสิ่งที่เห็นอยู่เบื้องหน้านั้นแม้จะเหมือนจริงแต่ก็ไม่ใช่ของจริง (รูปที่ 3) ปฏิบัติการณของปรัชญาเปิดโปงสภาพที่แท้ของห้วงกะโหลกเรซินเวอร์ชันพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติว่าเป็นแค่เรซิน เป็นแค่ของจำลอง ไม่ใช่ห้วงกะโหลกฟอสซิลของจริงที่ต้องระงับการจับต้อง

นิทรรศการของปรัชญาเสนอภาพกลับตาลปัตรกับการจัดแสดงวัตถุ/

งานศิลปะในพิพิธภัณฑ/แกลเลอรีโดยทั่วไปที่วัตถุจัดแสดงมีสถานะกึ่ง ศักดิ์สิทธิ์ด้วยทั้งคุณค่าความหมายที่อยู่ในวัตถุนั้นเองและจากพื้นที่ที่วัตถุนั้นเข้าไปสถิตย์อยู่คือพิพิธภัณฑ/แกลเลอรี วัตถุในพิพิธภัณฑ/แกลเลอรีเป็น วัตถุแห่งการจ้องมอง หากวัตถุนั้นแทนของปรัชญา กลับเป็นของที่จับต้องได้ ทั้งยังดูประหลาด วางอย่างหมิ่นเหม่อยู่บนแท่นที่ดูพร้อมจะล้มอยู่ทุกขณะ ปราศจากสิ่งป้องกัน ซ้ำยังเชื่อเชิญให้หยิบขึ้นมาพลิกดู เหมือนพยายาม จะจำลองเพื่อทำให้เชื่อ แต่อีกทางหนึ่งก็บอกว่าอย่าเชื่อ นิทรรศการ หัวกะโหลกของปรัชญาจึงทำหน้าที่เช่นเดียวกับภาพเขียนลือชื่อของเรเน่ มากริตต์ (René Magritte) “La trahison des images (Ceci n’est pas une pipe)” (รูปที่ 4) คือเป็นศิลปะที่บอกตัวตนอันแท้จริงที่ว่าตนเองไม่ใช่ ของจริง แต่เป็นสิ่งแทน (representation) “นี่ไม่ใช่ไปป์” (แต่เป็นภาพของ ไปป์) “นี่ไม่ใช่ฟอสซิลหัวกะโหลก” (แต่เป็นหัวกะโหลกเรซิน)

คัมฟวา ชิซาลา (Kamfwa Chishala) เจ้าหน้าที่นำชมจากพิพิธภัณฑ แห่งชาติลูซาค้าที่มากับหัวกะโหลกที่ศิลปินขอยืมมาได้ปฏิบัติหน้าที่เสมือน อยู่ในที่ทำงานจริงของเขา นั่นคือ นำชมและบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุ จัดแสดง ชายผิวดำสวมสูทสามชิ้น ไม่ใส่เสื้อนอก ผูกเนคไทสีแดง สวม รองเท้าหนังยีนบรรยายเรื่องราวของหัวกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ให้ผู้ชม ในแกลเลอรีจึงกำลังแสดงบทบาทจริงของตนในที่อื่นนอกพื้นที่ตน แต่ถูก สมมติให้เป็นพื้นที่ตน (รูปที่ 5) ตัวตนของหัวกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ ถูกสร้าง/สวมทับหัวกะโหลกเรซินหัวเดิมที่เคยถูกสร้างมาแล้วจากน้ำมือ ของผู้นำชมคนเดียวกันนี้และคนอื่นก่อนหน้าเขาหลายสิบปี กระบวนการ ก่อร่างสร้างตนดังกล่าวเผยตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งเบื้องหน้าผู้ชมผ่านปฏิบัติการ ทางศิลปะ (พร้อมกันนั้น หัวกะโหลกเรซินที่ศิลปินซื้อมาจากอินเทอร์เน็ต ก็กำลังผ่านกระบวนการเดียวกันที่แซมเบีย) บนพื้นที่แห่งการจัดแสดง นั้นเองที่ตัวตนและความหมายถือกำเนิดขึ้นจากทั้งพลังของสถานที่และ เรื่องเล่าที่รายล้อม แคโรล ดันแคน (Carol Duncan) อธิบายว่าพิพิธภัณฑ เป็นสถานที่แห่งพิธีกรรม เป็นพื้นที่กำกวม กำกึ่ง (liminal) พื้นที่แห่ง การเปลี่ยนผ่านที่แยกขาด แตกต่างจากโลกภายนอกและมีกฎเกณฑ์ของ

ตัวเอง ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการสร้างประสบการณ์และการรับรู้เฉพาะแบบให้กับผู้ชมที่โลกนอกพิพิธภัณฑ์ไม่อาจให้ได้ ทั้งยังมีลักษณะเป็นการแสดง/ละคร (performance) เป็นดั่งพิธีกรรมที่มีผู้ชมเป็นผู้แสดงด้วยการปฏิบัติตามข้อกำหนดเฉพาะต่างๆ ที่กำกับความประพฤติของผู้ที่เข้ามาในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์จึงเป็นเสมือนพิธีกรรมที่ขั้นตอนต่างๆ ค่อยๆ เผย/สร้างความหมายแก่วัตถุจัดแสดงออกต่อหน้าต่อตาของผู้ชม (Duncan 1995) นิทรรศการหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ใช้ประโยชน์จากความเป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนผ่านของพิพิธภัณฑ์/แกลเลอรีในการทั้งสร้างและเผยกระบวนการสร้างความหมายให้แก่วัตถุจัดแสดง/งานศิลปะ ย้ำกระบวนการเดิมให้วนกลับ ทั้งยังเล่นกับการกลับไปกลับมา แม้แต่ตัวตนของผู้เข้าชมเองก็เปลี่ยน กระบวนการเล่าเรื่องภายใต้บริบทเฉพาะนี้ได้สถาปนาร่างของคัมพวาให้กลายเป็นร่างแห่งการแสดง (performing body) และถูกนับรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะ กลายเป็นชิ้นงานศิลปะ

ว่าแต่ถึงจุดนี้แล้วกะโหลกหัวนี้เป็นของจำลอง? หรือเป็นโบราณวัตถุ? หรือเป็นศิลปะ? ตัวตนอันคลุมเครือของหั่วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์จำลองเวอร์ชันพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติเพิ่มความคลุมเครือเป็นคำรบสองเมื่อตกเป็นฝ่ายถูกกระทำจากฝั่งศิลปะ ปรัชญาทำให้เห็นชัดขึ้นว่าตัวตนและความหมายของวัตถุต่างๆ นั้นเปลี่ยนแปลงได้อย่างไม่จบสิ้น จากหั่วกะโหลกเรซินประทับตราพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติที่เป็นวัตถุจำลอง (replica) กลายเป็นตัวแทน (representation) ของหั่วกะโหลกจริง (original) และท้ายที่สุด กลายเป็นงานศิลปะ อีกทั้งผู้ชมยังสามารถหยิบหั่วกะโหลกขึ้นมาดูเล่นได้ ต่างกับสภาพในพิพิธภัณฑ์ที่ลูซาค้าซึ่งหั่วกะโหลกอยู่ในตู้โชว์ที่ปิดล็อกเอาไว้อย่างดี สถานภาพงานศิลปะจึงเกิดจากสภาพแวดล้อมเชิงสุนทรียศาสตร์ อันได้แก่ สถานที่คือแกลเลอรีผู้สร้างคือศิลปิน (ผู้ไม่ได้สร้างหั่วกะโหลกจำลองอันที่สามแต่ไปซื้อมา) และวาทกรรมรายน้อมที่อธิบายว่าสิ่งนี้คือ ผลงานในนิทรรศการศิลปะ เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจของศิลปินที่ทำลายกฎเกณฑ์เดิมและสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นมา

กระนั้นก็ตาม เอกสารการยืมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ออกนอกประเทศ (loan agreement) แผ่นบางๆ ที่ปักตรึงไว้ด้วยหมุดบนผนังด้านหนึ่งของแกลเลอรี (รูปที่ 6) กระดาษที่ขาวจนกลมกลืนกับผนังขาวจนแทบไม่สังเกตเห็นนั้นก็ยืนยันทิวทัศน์ลักษณะเดิม (ของจำลอง/โบราณวัตถุจากแซมเบีย) ของตน

ผนังขาวแยกวัตถุออกจากโลกภายนอกและไม่มีบทสนทนากับวัตถุอื่นใดนอกจากวัตถุที่มาด้วยกันอย่างกลอง ครอบกระจกใส เอกสารให้ยืม โบราณวัตถุและตัวเจ้าหน้าที่ที่น่าชม เน้นย้ำระบบของพื้นที่ทางศิลปะอย่างพิพิธภัณฑ์และแกลเลอรีว่ามีระบบสร้างความหมายที่เกือบสมบูรณ์ในตัว นิทรรศการห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์อ้างอิงโลกภายนอกโดยเล็ดรอดผ่านเรื่องเล่าจากเจ้าหน้าที่ที่เอ่ยถึงห้วกะโหลกของจริงที่อยู่ห่างออกไปไม่ไกล มีคนจำนวนไม่น้อยตามไปดูห้วกะโหลกของจริงที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติหลังจากนิทรรศการที่ซีเซนฮาล แกลเลอรี เรื่องเล่าและการเคลื่อนไหวของคนได้เชื่อมทั้งห้วกะโหลกจริงกับจำลองและพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกัน ระยะห่างเพียง 12 กิโลเมตรจากแกลเลอรีถึงพิพิธภัณฑ์บรรจุไว้ด้วยระยะเวลา 90 กว่าปีที่ห้วกะโหลกทั้งสองอยู่สลับทักกัน แม้ตอนนั้นทั้งคู่จะกลับสู่ลอนดอน แต่ของเลียนแบบนั้นมาเยือนเพียงชั่วคราว ราวกับมาย้ำเตือนให้เจ้าอาณานิคมอังกฤษรับรู้ถึงความโหดร้ายที่ได้ช่วงชิงเอาสมบัติของชาติอื่น เรื่องราวการเดินทางจากบ้านเกิดของห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ยังถูกเล่าซ้ำแล้วซ้ำเล่าจากปากคำของเจ้าหน้าที่ที่น่าชม ผู้ชมจึงไม่เพียงสัมผัสผ่านประสบการณ์ทางสายตาแต่เป็นทางโสตสัมผัสอีกด้วย และเพ็ญจะเป็นคราวนี้เองที่คัมฟวาได้เห็นห้วกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ของจริงกับตาของตัวเอง ห้วกะโหลกที่เป็นตำนานของชาวแซมเบียที่เขามีส่วนในการเล่าขานมาตลอดชีวิตการทำงาน ในที่นี้ คัมฟวาเป็นประหนึ่งตัวแทนของชาติที่ทำความปรารถนาครั้งหนึ่งให้เป็นจริงคือ “ได้เห็นสักครั้งหนึ่ง” แต่ยังไม่สามารถนำกลับคืนไปได้

นอกจาก “พื้นที่” จะเป็นประเด็นสำคัญของการเมืองหลังอาณานิคม ผ่านการเรียกร้องให้คืนโบราณวัตถุสู่มาตุภูมิแล้ว “ความทรงจำ” ก็เป็นอีก

อาณาบริเวณหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อการต่อต้าน คัดจ้าง และต่อรองกับอำนาจที่อยู่เหนือกว่าเช่นกัน ประชญาเล่าว่าในการพูดคุยกับจอห์น นักทำละครอ้างว่าหวักะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ไม่ได้ถูกขุดค้นขึ้นมาจากการทำเหมืองในปี พ.ศ. 2464 หากแต่เป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่ในศาล เป็นที่เคารพบูชาของคนพื้นเมือง (ประชญา 2556) เรื่องเล่าของจอห์นมีลักษณะเป็นตำนานท้องถิ่น เป็นมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อๆ กันมาโดยไร้หลักฐานยืนยัน แตกต่างจากเอกสารทางโบราณคดีที่เขียนขึ้นโดยชาวตะวันตก กระนั้นก็ตาม แม้แต่ข้อมูลที่บันทึกอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษรเองก็ไม่ตรงกันไปทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเมื่อค้นพบหวักะโหลกหรือปฏิกิริยาของคณงานเหมืองชาวพื้นเมือง

รายงานจากความทรงจำของสวิกการ์เล่าว่าเขาและหนุ่มคณงานชาวพื้นเมืองคนหนึ่งพบหวักะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์วางอยู่บนวัตถุที่มีลักษณะเป็นคาน บริเวณใกล้ๆ กับที่พบหวักะโหลกนั้นเป็นดินนุ่มๆ แต่ไม่มีกระดูกคนชิ้นอื่นเลยนอกจากกระดูกที่น่าจะเป็นกระดูกค้างคาว (Hrdlička 1930: 104-105) หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ดิ อิลลัสเตรด ลอนดอน นิวส์ (The Illustrated London News) ฉบับวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2464 รายงานว่า คณงานชาวพื้นเมืองไม่ได้ให้ความสนใจกับหวักะโหลกมากนัก เมื่อส่งหวักะโหลกต่อให้กับ “นายคนขาว” (white boss) แล้ว พวกเขาก็พากันกลับไปทำงานขุดค้นเหมืองต่อจนทำให้ชิ้นส่วนโครงกระดูกที่เหลือของมนุษย์โบราณนั้นถูกทำลายไปจนสิ้น (อ้างถึงใน Hrdlička 1930: 142) ส่วนหนังสือ The Prehistory of Southern Africa กลับให้ข้อมูลว่าหลังจากควั่นจากการระเบิดถ้ำจางลง เมื่อคณงานชาวพื้นเมืองเห็นหวักะโหลก ก็พากันวิ่งหนีหายไปหมด ทางฝ่ายนายจ้างผิวขาวจึงนำกะโหลกไปวางไว้บนเสาค้ำเพื่อชูให้คณงานทำงาน (Clark 1959: 199) นอกจากนี้ยังมีการกล่าวว่สวิกการ์ได้นำหวักะโหลกไปวางไว้บนคานเพื่อแกล้งหลอกให้คณงานพื้นเมืองตกใจกลัวด้วย (Hammond 1964: 103)

ข้อมูลที่ขัดแย้งกันเหล่านี้ทำให้การพิสูจน์สภาพแวดล้อมที่แท้จริง

ของการค้นพบหวักะโหลกและท่าทีของชาวพื้นเมืองเป็นเรื่องยาก แม้แต่ปากคำของสวิกการเองก็เป็นการให้สัมภาษณ์ที่ห่างจากเหตุการณ์จริงถึง 6 ปี อย่างไรก็ตาม นอกจากความทรงจำที่ขัดแย้งกันแล้ว ความน่าสนใจของเรื่องนี้ยังอยู่ที่มุมมองของคนชาวที่มีต่อคนพื้นเมืองอีกด้วย ถึงแม้ว่าเอกสารตะวันตกทั้งหมดจะให้ข้อมูลเรื่องการค้นพบหวักะโหลกแตกต่างกันออกไป ภาพลักษณ์ของคนพื้นเมืองที่ฉายออกมาจากงานเขียนเหล่านี้ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือเต็มไปด้วยความมงงาย หวาดกลัวสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ในขณะที่ภาพลักษณ์ของคนขาวดูเหมือนจะ เป็นผู้ที่มีเหตุผล การอ้างว่าคนขาวเอาหวักะโหลกไปวางไว้บนคานเพื่อจะให้คนงานตั้งใจทำงานหรือแกล้งหยอกให้กลัวนั้นถึงอำนาจที่คนขาวมีเหนือคนพื้นเมือง ทั้งยังอยู่เหนือความลึกลับ น่าสะพรึงกลัวของวัตถุอันเกี่ยวข้องกับความตายด้วยการเปลี่ยนมันให้กลายเป็นวัตถุแห่งการศึกษาค้นคว้าด้วย ถึงแม้ว่าถ้อยคำของนักทำละครที่ยืนยันกับปรัชญาจะค้านกับเรื่องเล่าของเจ้าอาณานิคมว่าหวักะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์นั้นไม่ได้เพิ่งปรากฏบนโลกนี้เมื่อคนผิวขาวมาทำเหมือง แต่การให้บริบทเชิงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (ศาล) ก็ดูจะตอกย้ำภาพลักษณ์คนพื้นเมืองในสายตาของคนขาวไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม การที่ศิลปินไม่ได้รวมเรื่องราวส่วนนี้เข้าไปในภาพยนตร์ก็ทำให้เรื่องเล่าชายขอบยังคงความเป็นชายขอบ ไม่กลายเป็นเรื่องเล่าที่เข้าไปต่อกรกับวาทกรรมหลักในพื้นที่นอกแชนเปียน มีเพียงผู้ที่เข้าไปข้างในพื้นที่ยุคที่เท่านั้นจะได้ยิน

ในขณะที่นิทรรศการ “โบรคเคนฮิลล์” ของปรัชญาจะไม่มีความจริงที่จะเป็น ศิลปะแนวกิจกรรมเรียกร้องทางการเมือง (activist art) ไม่มีเป้าหมายในการขอคืน โบราณวัตถุเช่นเดียวกับละครของนักทำละครชาวแชนเปียน แต่ก็ส่งสารเชิงการเมือง หลังยุคอาณานิคมออกมาอย่างชัดเจน ข้อเท็จจริงที่ว่าศิลปินจัดการให้แกลเลอรีในลอนดอน รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางมาลอนดอนของคัมฟวา รวมทั้งจ่ายเงินเดือนให้เขาสำหรับการลาพักมาลอนดอนเป็นเวลาหนึ่งเดือนแทนพิพิธภัณฑที่ลูซาก้า และยังจ่ายค่าทำงานให้เจ้าหน้าที่นำชมที่มาทำหน้าที่แทนคัมฟวา

ในระหว่างนั้นก็เป็นการตอบโต้เล็กๆ ต่ออังกฤษที่แม้ไม่อาจเทียบเท่ามูลค่ามหาศาลของหัทะโกลกและระยะเวลากว่า 90 ปีได้ อย่างน้อยก็ยังพอได้ “เอาคืน” ศิลปินไทยผู้เป็น “คนนอก” อาจเป็นผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อกรณีหัทะโกลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ แต่การเป็นคนนอกก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีอะไรจะให้ ศิลปินกลายเป็นตัวกลาง ผู้เปิดประเด็นระหว่างผู้ล่ากับผู้ถูกล่าอาณานิคม การเล่นตลกระหว่างของจริงกับของปลอมของศิลปะ (ซึ่งโดยตัวมันเองแล้วก็หาได้เป็นของจริงไม่) ได้เปิดโปงอำนาจในการสถาปนาสถานะความเป็น โบราณวัตถุ/ศิลปะของพิพิธภัณฑ์/แกลเลอรี สิ่งลวงจึงเผยให้เห็นถึงพลังในการสร้างความลวงของสถาบันและความฉ้อฉลของวัฒนธรรมอันเป็นเจ้าแห่งสถาบันนั้น นิทรรศการศิลปะที่เป็นวาระชั่วคราวได้ก้าวเข้ามาแทรกแซงปัญหาอันยืดเยื้อยาวนานกว่า 90 ปีระหว่างอดีตอาณานิคมกับอดีตเจ้าอาณานิคม และทำให้เรื่องราวเก่าแก่ได้รับการกล่าวขานอีกครั้งหนึ่ง

หมายเหตุ

นิทรรศการโบรคเคนฮิลล์ โดยปรัชญา พิณทอง จัดแสดงที่ซีเซนฮาล แกลเลอรี, ลอนดอน, อังกฤษ ระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม ถึง 1 กันยายน 2556 ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “โบรคเคนฮิลล์ แมน” โดยปรัชญา พิณทอง และมุโซลา แคธริน คาเซเคติ จัดฉายที่สถาบันศิลปะร่วมสมัยเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2556 หลังจากฉายภาพยนตร์มีกิจกรรมเสวนาระหว่างศิลปิน สตีเวน เคนส์ (Steven Cairns) ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย (associate curator) จาก Artists’ Film and Moving Image ของสถาบันศิลปะร่วมสมัยและ ธนาวิ โชติประดิษฐ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภักร์ เวณุนันท์สำหรับข้อมูลทางโบราณคดี

รูปที่ 1 นิทรรศการโบรคเคนฮิลล์ (Broken Hill) โดยปรัชญา พิณทองที่ซิเซนฮาล แกลเลอรี (Chisenhale Gallery) ลอนดอน อังกฤษ จัดแสดงระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม ถึง 1 กันยายน 2556 (ที่มา: ภาพถ่ายโดย มาร์ค โบลเวอร์ (Mark Blower) ซิเซนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ (Pratchaya Phinthong 2013))

รูปที่ 2 หัวกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์ (Broken Hill Skull) ที่พิพิธภัณฑน์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ (Natural History Museum) ลอนดอน อังกฤษ (ที่มา: ภาพถ่ายโดย ธนาวิ โชติประดิษฐ์)

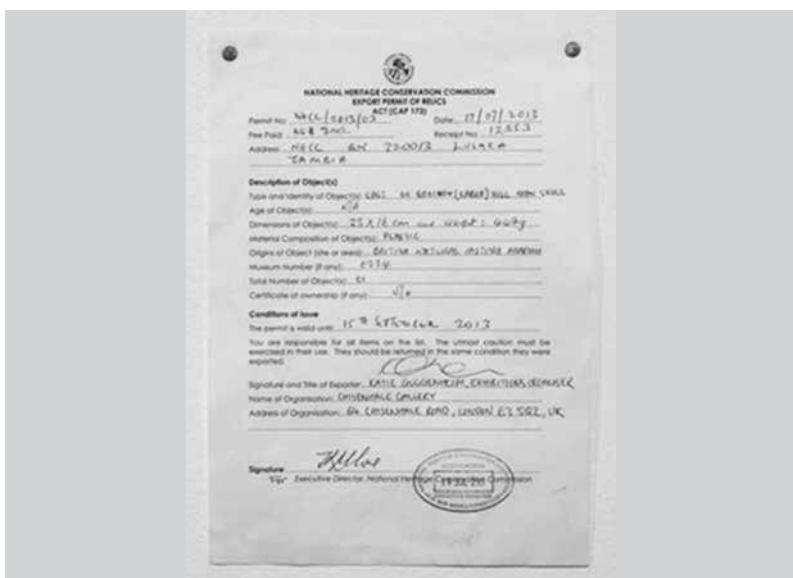
รูปที่ 3 หัวกะโหลกจำลองจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติลูซาก้า (Lusaka National Museum) ลูซาก้า
แซมเบียในห้องนิทรรศการที่ซีเซนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย มาร์ค โบลเวอร์ (Mark Blower) ซีเซนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ
(Pratchaya Phinthong 2013))

รูปที่ 4 เรเน่ มากริตต์ (René Magritte) La trahison des images (Ceci n'est pas une pipe)
พ.ศ. 2472 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ปัจจุบันอยู่ที่ Los Angeles County Museum of Art (LACMA)
สหรัฐอเมริกา
(ที่มา: Magritte 1929)

รูปที่ 5 คัมฟวา ชิซาลา (Kamfwa Chishala) ขณะอธิบายเกี่ยวกับห้วยกะโหลกแห่งโบรคเคนฮิลล์
ให้ผู้ชมฟังที่ซีเชนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย มาร์ค โบลเวอร์ (Mark Blower) ซีเชนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ
(Pratchaya Phinthong 2013))

รูปที่ 6 เอกสารการยืมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ออกนอกประเทศ (loan agreement)
จากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติลูซาค้า
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย มาร์ค โบลเวอร์ (Mark Blower) ซีเชนฮาล แกลเลอรี ลอนดอน อังกฤษ
(Pratchaya Phinthong 2013))

บรรณานุกรม

ปรัชญา พิณทอง, 2556. ศิลปินด้านทัศนศิลป์. สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม.

Abungu G.O., 2004. "The Declaration: A contested issue." *ICOM News* 1: 5.

Clark J.D., 1959. *The Prehistory of Southern Africa*. Harmondsworth: Penguin Books.

Duncan C., 1995. *Civilizing Rituals: Inside Public Art Museums*. London and New York: Routledge.

Hammond P.B., 1964. *Physical Anthropology and Archaeology*. London: Coullier-Macmillan Ltd.

Harris W.E., 1921. *The Illustrated London News*. November 19: 680. Cited in Hrdlička A., 1930. *The skeleton remains of early man. Smithsonian Misc. Collaboration 83*. Washington: Smithsonian Institution.

Hrdlička A., 1930. *The skeleton remains of early man. Smithsonian Misc. Collaboration 83*. Washington: Smithsonian Institution.

ICOM News, 2004. "Declaration on the Importance and Value of Universal Museum." *ICOM News* 1: 4.

Magritte R., 1929. *La trahison des images (Ceci n'est pas une pipe)*. Retrieved May 31, 2013, from <http://collections.lacma.org/node/239578>

Musonda F.B., 2013. "Decolonising the Broken Hill Skull: Cultural Loss and a Pathway to Zambian Archeological Sovereignty." *African Archeological Review* 30 (2) 195-220.

Pratchaya Phinthong, 2013. *Broken Hill*. (Photo by M. Blower). Retrieved May 30, 2013, from <http://www.chisenhale.org.uk/archive/exhibitions/index.php?id=131>

